

a Camp de Tarr., Ribera d'Ebre), que també contribuiria al canvi de *-requer* en *-riquer* i *-ricard*.¹¹ J. G.

¹ Segons les dades que forneix Wartburg, *FEW* I, 239-39, a base dels mapes d'*ALF*, *bana* és forma normal del sud franco-prov., i prov., llemosí, i en part llenguadocià, però absent de la zona gascona. Notem també que *REW* i *FEW* duen una forma masc. *ban* com a prov. ant., i *REW* esmenta a més un masc. *ban* català; aquesta forma no ha existit mai en català com va indicar Moll en el seu *Suplement* (p. 29) a la 2.ª ed. de *REW* (però la 3.ª ed. encara la manté), per més que el descendent cat. de *CORNU* ha estat masc. *corn* (veg. la n. 4); tampoc no sembla haver existit un oc. *ban*; aquesta forma apareix només en Lévy, *Petit Dict. Prov.* (però ¹⁵ no en el seu *Prov. Supplement* ni en Raynouard) i no la trobem en altres fonts occitanes, llevat en Mistral, *TdF* I, 220, que sota *bano*, *bando*, indica *ban* com a «roman», és a dir, com a oc. ant.; és possible que el *TdF* sigui l'origen d'aquesta forma, i allò una mala interpretació de Mistral. —

² *BANNOM* es dedueix de les formes romàniques, però l'irl. ant. *benn* 'banya, pic', kymr. *bann* 'altura, cim, banya', presenten en goidèlic i an gallo-britònic corresponent a *ŋ*. Aquesta família de mots sembla haver existit solament en la branca occid. de l'indoeuropeu; Pokorny, *IEW*, 96-97, suggereix una base *bend-*, *bnd-no-* per als mots cèltics i a la família germànica de mots com flam. occ. *pint* 'punta', mod. neerl. *pint* 'penis', a-al. modern *pinz* 'subula', etc. — ³ Crida l'atenció la distribució dels descendents del cèltic **BANNOM* (sud francoprov., prov., llem. cat.) i del llatí *CORNU* (fr. i gascó), que corresponen a diferents graus de romanització, que és anterior i més intensa en el primer terreny ³⁵ i posterior i menys forta en el segon. És clar que es pot tractar només d'un dialectalisme del cèltic, com sigui que **bannom* és un mot més viu a les zones indicades que l'altre mot cèltic *cornu*, corresponent al llatí *cornu*. — ⁴ «Él vesé entre les *banes* del cervi la forma de la santa creu», 234r1; el més antic ms. P duu «els *corns*» traduïnt *cornua* del text llatí.

Sembla que en el cat. antic del Rosselló i d'altres parts *banya* i *corn* estaven en lluita: *corn* 'banya' fou usat per Llull en el mateix text que *banya*, és a dir, en *Contemplació*, cap. 108, 4, però avui és antiquat en aquest sentit; d'altra banda, *corn* com a 'banya de cabra' és usual en el Pallars (*BDC*, xxiii, 285), zona prop de l'aranès. — ⁵ *Bana*, que apareix en la locució *no tener bana* 'no tenir res' ⁵⁰ en el text aljamiat de Yúçuf (ed. Men. Pidal, *RABM*, 1902, 74d), sembla ser la mateixa paraula (per a aquest sentit un xic estrany de *banya*, cf. les expressions castellanques *no valer un cuerno*, *mandar al cuerno*. — ⁶ Potser sigui degut al taquígraf dels sermons que, com és sabut, era de Morella. — ⁷ Amb aquesta indicació bibliogràfica ens referim aquí i en els derivats que segueixen a l'estudi de J. Amades, «Vocabulari dels pastors», *BDC* XIX, 64-240; les enquestes per a aquest estudi foren fe-

tes entre els pastors de totes les zones del Principat, però amb un predomini dels de la zona pirenaica i occidental. — ⁸ Notem també: «Qui és capaç de calcular el mal que féu l'*Enciclopedia* d'En Voltaire, D'Alambert i demés *banyons* de l'Anti-Crist», *BDLC* vi (1910), 193. — ⁹ El *DBal.* (p. 151) cita de *Pla i muntanya* de Bosch de la Trinxeria (qui era de Vallespir): «lo *banyaricart*... és un escarbat molt gros poderosament armat; té dos mandíbules com las banyas d'un cervo que li serveixen de serra y d'estenallas... lo *banyaricart* fa al suro una nafra horrorosa que ben sovint li causa la mort». — ¹⁰ L'*AlcM* suggereix una formació a base del gal *bannom* 'banya' i un **ricardus* 'molt ric', literalment 'molt ric de banyes', afegint que la forma *banyaricart* sembla ésser la primitiva i *banyarriquer* el resultat d'un canvi de sufix. Aquesta explicació elimina els problemes relacionats amb les variants, però no es veu com *ricardus*, que era un antropònim, podia operar com un adjectiu. — ¹¹ Es podria suggerir que coexistint dos sinònims, *requer* de *requerar* i un **banyarri* 'insecte banyut' (format com *boscarrí*, *xicarrí*, *becarrut*, *portarró*, *xicarró*, etc.), de l'encreument dels dos sinònims resultés *banyarriquer*. *Banyarri* fóra un rigorós paral·lel de *caparri*, *conyarri* (veg. *CONY*).

BANZIM-BANZAM, locució de creació expressiva, aplicada a un moviment de balanceig descuidat, sobretot en el caminar: mot de formació imitativa, que marca l'alternativa de moviments mitjançant la repetició consonàntica amb vocals oposades. Comparable a *pengim-penjam*, *baliga-balaga*, *trictrac*, *zigazaga*, *corimori* i anàlegs. □ 1.ª doc.: 1905, Bulbena.

BAQUETA, 'vara prima per atacar les armes de foc que es carreguen per la boca', 'bastó per fer sonar el tambor', etc.; igual que el cast. *baqueta* (ja documentat el 1517) prové de l'ital. *bacchetta*,¹ dimin. de *bacchio*, del llatí *BACULUM* id. □ 1.ª doc.: *vaqueta*, 1640;² des de Belvitges, i també en Milà, *Roman-cerillo*.³

Es pronuncia amb labiodental *v-* a Mallorca i Menorca (*AlcM*), pronunciació que també sembla haver-se conegut al País Valencià a jutjar com l'escriu Martí Gadea: «M'ho trata de *vaqueta*», *T. del Xè* I, 249.⁴

Noteu les locucions: *fer baqueta* 'fer tabola amb vi' (Ag.); *tractar a baqueta* 'tractar amb severitat', *passar per les baquetes* 'passar per una situació enutjosa',⁵ sentit que és extensió d'un càstig militar que consistia a fer passar el soldat delinqüent mig nu entre dues files de soldats que li pegaven amb baquetes.

DERIV.: *Baquetejar* 'mal tractar o pegar'; *baquetada*. J. G.

¹ Doc. des de Boccaccio; el fr. *baguette* fou pres de l'italià en el mateix segle. — ² «Ab la *burxa* del arcabús, dita per altres la *vaqueta*», D. Moradell, *Preludis Militars*, cita de Careta, *Barbrismes*, s. v. —

³ «Tambó, lo bon també / ... quina hicenda es la vostra?» / «L'hicenda que jo tinch / la caixa y la